

УДК 911.3

МАРУНЯК Є.О.

ОСНОВНІ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ВХОДЖЕННЯ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Еволюція людського розвитку протягом останніх сторіч заклала потужний фундамент для низки трендів в економічній і соціальній сферах. Відбулись не тільки кількісні, але й якісні зрушення, щодо характеру взаємозв'язків і взаємодії макрорегіонів, держав, окремих локалітетів. Зрушення у сфері транспорту і комп'ютерних технологій призвели до зростання мобільності ресурсів, і відповідно, формування нових механізмів їх перерозподілу. Основними суб'єктами у цих процесах поряд з розвиненими країнами виступають транснаціональні утворення – виробничо-територіальні системи глобального та макрорегіонального рівня. Має місце входження транснаціональних корпорацій в економічну структуру країн, з подальшим використанням природних, виробничих та трудових ресурсів державної території, поглибленням внутрішньо фірмового поділу праці на основі створення власних вузькоспеціалізованих виробництв. Таким чином задля збереження національного суверенітету існує нагальна потреба розробки і реалізації інструментів державного контролю за діяльністю подібних утворень, серед яких – контроль доступу до національного ринку, субсидії та дотації, цінова політика. Окрім того, для кожної країни важливо визначити стан та перспективи власної економічної інтеграції, на основі аналізу низки чинників, і з метою здійснення комплексної оцінки конкурентоспроможності в умовах глобалізації.

Питання входження України до світової економіки має на даний час особливу актуальність, що знайшло відображення у багатьох публікаціях [1; 2; 5; 6; 12; 13; 17; 19; 21]. Звертаючись до аналізу основних суспільно-географічних чинників, які регламентують цей процес, зазначимо що Україна – одна з найбільших європейських країн з вигідним суспільно-географічним положенням, високим транзитним потенціалом, широкими можливостями реалізації експортного потенціалу і розбудови ефективної структури зовнішньоекономічних

зв'язків.

Безпосередній вплив на положення України в світі здійснюють *політичні та управлінські чинники*, розгляд яких доцільно здійснити за зовнішньою та внутрішньою складовими. Перша з них визначається станом міжнародних відносин як на міждержавному рівні, так і на рівні взаємодії України з міжнародними організаціями (МО), регіональними інтеграційними об'єднаннями, транснаціональними корпораціями (ТНК) і транснаціональними банками (ТНБ). Друга ж стосується формування основних засад та важелів впливу на ефективне функціонування національної економіки в умовах „агресивної глобалізації” з боку її активних суб'єктів, залучення фінансових і технологічних ресурсів інших країн світу, з метою практичної реалізації принципів раціонального розміщення продуктивних сил. Основним індикатором, який дозволяє охарактеризувати ці складові, є система нормативно-правових документів, окремі частини якої ми розкриємо у відповідному контексті.

Щодо міждержавних зносин України, незважаючи на давню історію нашої країни, її розвиток протягом багатьох сторіч був обумовлений існуванням в межах Російської імперії, згодом. – в межах СРСР. Після розпаду останнього, що являв собою достатньо цілісну економічну і політичну систему, Україна, як і більшість колишніх республік опинилась у стані ізоляції по відношенню до світової господарської системи. Сучасна ситуація щодо політичної інтеграції має наступний вигляд¹. За даними МЗС України, загальна кількість країн, що визнали її як незалежну державу і встановили дипломатичні відносини, складає 169. За часом встановлення основна їх частина належить до періоду 1991–1993 рр. Останніми за строком (1999–2000 рр.) були встановлені відносини з територіально найвіддаленішими та країнами з низьким рівнем економічного розвитку. Взаємодія з більшістю цих країн ознаменована укладенням низки угод про торговельні зв'язки, економічне, науково-технічне співробітництво, а також про вільну торгівлю, виробничу кооперацію, міжнародні транспортні перевезення. З огляду на перелік країн у кожній категорії, помітні закономірності. Так, в галузі інвестицій співробітництво відбувається у досить широкому спектрі країн різного рівня економічного розвитку, але щодо угод з вільної торгівлі ми бачимо вузько спрямовану взаємодію з колишніми республіками СРСР. Ще гіршою є ситуація у сфері виробничої кооперації – до цієї категорії не потрапили навіть Литва, Латвія та Естонія – пострадянські країни, що в 90-ті рр. чітко сформували євроінтеграційні орієнтири.

Другим етапом в оцінці зовнішньої складової політичних та управлінських факторів має бути розгляд її з точки зору співробітництва з МО та регіональними інтеграційними об'єднаннями. Згідно державного реєстру МО, членом яких є Україна, кількість останніх складає 80. В більшості з них Україна виступає в якості повноправного члена, у трьох в якості спостерігача (Європейський комітет з стандартизації, Міжнародна асоціація цивільної оборони, Світова організація торгівлі), у трьох – в якості асоційованого члена (Міжнародна асоціація з контролю за якістю насіння, Об'єднані авіаційні керівні органи, Світова асоціація автомобільних магістралей), для двох є державою співзасновником (Вассенаарська домовленість, Організація Об'єднаних Націй), 10 з них складають міжнародні конвенції і протоколи, здебільшого екологічного напрямку

¹ Проаналізовано за даними [11]

(Дунайська комісія, Зустріч сторін Монреальського протоколу з речовин, що руйнують озоновий шар, Комісія зі збереження морських живих ресурсів Антарктики, Комісія по захисту Чорного моря від забруднення, Конференція договірних сторін конвенції про водно-болотні угіддя, Конференція сторін Віденської конвенції про охорону озонового шару, Конференція сторін Конвенції про охорону біологічного різноманіття, Конференція сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, Міжнародна комісія по захисту ріки Дунай, Конвенції про співробітництво по охороні та сталому використанню ріки Дунай, Організація з рибальства в північно-західній частині Атлантичного океану) де Україна виступає повноправною стороною.

Хронологія залучення держави до діяльності в МО така. До 1991 р. (проголошення незалежності) Україна вже мала членство у 18 МО, переважно системи ООН (ЮНЕСКО, ЮНІДО, МОП, МАГАТЕ). За період 1992 – 2003 рр. набуто членство у 60 МО, що свідчить про ефективність політичної інтеграції України до світового співтовариства.

Окремо розглянемо питання внутрішньої сутності та напрямків розвитку відносин України з МО та регіональними об'єднаннями, які мають на неї безпосередній вплив. Як основні МО, ми пропонуємо виділити окремі ланки ООН (ВБ, МВФ, ЮНКТАД), ВТО, ЄБРР і НАТО – за наявністю тісного співробітництва з Україною, та роллю у розвитку процесів глобалізації.

Членство України в **ООН** має давню історію, починаючи від моменту створення самої організації, у 1945 р. За часи незалежності країни відбулось поглиблення взаємовідносин (участь України у миротворчих місіях та глобальних проектах, активна діяльність ООН на українських теренах). Це втілюється і в створенні Інформаційного Центру ООН в Україні, де аналізуються економічні та управлінські реалії, а також розглядаються проекти сталого розвитку регіонів, розбудови інформаційного суспільства.

Світовий Банк, як спеціалізована гілка ООН, офіційно працює в Україні з 1992 р. Співробітництво охоплює близько 50 видів діяльності у співпраці з державними установами, виплачено понад 2 млрд. фінансових зобов'язань. Елементами стратегії Банку в Україні є спрямування на скорочення бідності та підвищення життєвого рівня, допомога уряду у створенні кращих інституцій та вдосконаленні управління, забезпеченні сталого довгострокового економічного та соціального розвитку. У галузевому розрізі найбільша вага позик припадає на енергетику. Друга і третя обсягом сфери фінансування – розвиток приватного сектору та економічна політика.

Відносини України з **ЄБРР** розвиваються з 1992 р., і регламентовані Указом Президента „Про членство України в Європейському банку реконструкції і розвитку” №379/92 від 14 липня 1992 р. Представництво Банку в Києві діє з 1993 р. Співробітництво передбачає розвиток приватного і фінансового секторів економіки, підтримку інвестиційних проектів у сфері енергетики, сільського господарства, інфраструктурної перебудови, машинобудування, а також приватизаційних процесів. У Стратегії ЄБРР, ухваленій у 2002 р. визначені пріоритетні сектори діяльності Банку в Україні, а саме: вироблення та постачання електроенергії, природні ресурси, транспортна інфраструктура та послуги, муніципальна інфраструктура, телекомунікації, енергозбереження, фінансовий сектор та малий бізнес, агробізнес та сільське господарство. Щодо практичного втілення задекларованих проектів, помітні неефективність моніторингу ситуації

навколо нафтопроводу Одеса-Броди (з точки зору європейських інтересів), ускладнення в питанні приватизації ЗАТ „Укртелеком”. Непрозорість діяльності і виконавчих рішень владних структур і комерційних підприємств України значно ускладнювали співробітництво з ЄБРР. В проблемному колі взаємодії до 2005 р. знаходились інвестиційний клімат України й питання повернення ПДВ. То ж спостерігалось помітне скорочення фінансування цієї організації українських проектів.

Основними суб'єктами української виконавчої влади, що взаємодіють з **ЮНКТАД**, є Міністерство економіки (отримання допомоги на шляху приєднання до СОТ) та Антимонопольний комітет України (участь у роботі Міжурядової групи експертів з питань законодавства та політики в галузі конкуренції).

Членство України у **МВФ** датується 1992 р. За період 1994 – 2001 рр. було отримано 3,9 млрд. дол. США. Проблеми з фінансуванням виникли у 1999 р. через невиконання українською стороною певних заходів економічної політики, у 2002 р. Україні було відмовлено у наданні останнього траншу за програмою EFF, а також завершено співробітництво за даною програмою.

Офіційна заявка щодо вступу України до **ГАТТ** була подана у 1993 р. За цей період Україною здійснено ряд заходів пов'язаних з оформленням членства у СОТ (переговори та підписання двосторонніх протоколів про доступ до ринків товарів і послуг). Президентом України видано Указ „Про додаткові заходи щодо прискорення вступу України до Світової організації торгівлі”. Незаперечною є актуальність приєднання України до СОТ в контексті наряду інтеграційної політики щодо ЄС, яке є однією з умов набуття членства [16]. Індикатором прогресу є надання Україні статусу країни з ринковою економікою (самміт Україна – ЄС, 2005 р.). Надалі залишається залежність від своєчасного прийняття Верховною Радою необхідних законодавчих актів).

Відносини України з **НАТО** регламентуються Указами Президента України, міжнародними договорами, іншими нормативно-правовими документами, зокрема Указом Президента „Про заснування місії України при НАТО (№ 1333 від 04.12.1997 р.), Хартією про особливе партнерство” (від 09.07.1997 р.), державними програмами співробітництва. У 2005 р. започатковано низку нових ініціатив під назвою „Поглиблення співпраці Україна-НАТО: короткотермінові заходи”, спрямованих на інтенсифікований діалог щодо прагнень України до набуття членства в Альянсі.

Характер взаємодії України з МО має відчутні негативи. При реалізації економічних і соціальних програм МО неодноразово стикались з перешкодами та ускладненнями на шляху їх здійснення, мало місце скорочення фінансування або відмова від нього. Окремою проблемою залишається вступ України до СОТ [14], що триває понад десять років, дискусійний з точки зору переваг та недоліків індикатор глобалізаційних тенденцій. Указ Президента України „Про Концепцію трансформації митного тарифу України на 1996 – 2005 рр. відповідно до системи ГАТТ/СОТ” мав місце ще на початку 1996 р. Існує думка про такі чинники гальмування цього процесу для України [3]: відсутність чіткої і послідовної торговельної політики, недостатність потенціалу державних структур у формулюванні і ефективному проведенні торгової політики, сумніви членів СОТ щодо бажання України дійсно приєднатись до цієї організації.

Серед регіональних інтеграційних об'єднань значну вагу надають взаємовідносинам України з ЄС, СНД, ГУАМ.

На думку експертів Центру Разумкова, за останні десятиріччя, стан української економіки в цілому та рівень економічного співробітництва з ЄС не зумовлюють ні швидкого вступу України до Євросоюзу, ні ізоляції у разі його розширення. Існує низка угод з Україною, що стосуються торгівлі, ядерної безпеки, партнерства та співробітництва. Стратегія інтеграції України до ЄС затверджена Указом Президента України від 11.06.1998 р. № 615/98. На даний час взаємодія відбувається в межах плану „Україна – Європейський союз” 2005 – 2007 (європейська політика сусідства).

Угода між державами-учасниками СНД укладена 15.05.1992 р. Кількість законодавчих документів України у вигляді указів, рішень, постанов, протоколів, що регламентують взаємодію у різних сферах діяльності, перевищила 200. Простежувались неефективне функціонування об'єднання в цілому і чітка тенденція до зближення України, Росії, Білорусі, найвищим проявом якої стало утворення Єдиного Економічного простору, ратифіковане Верховною Радою України у 2004 р. (міжнародний договір від 19.09.2003 „Угода про формування Єдиного економічного простору”). Протягом 2005 р. відбулось ускладнення взаємовідносин з Росією, і відтак не досягнуто домовленостей щодо зони вільної торгівлі (на початку 2006 р.).

Початок співробітництва в межах **ГУАМ** припадає на 1997 р. Об'єднання тривалий час відповідало переважно представницьким інтересам країн-засновниць у міжнародних інституціях. Мета його створення знаходиться швидше у сфері реалізації транзитного потенціалу, особливо щодо енергоносіїв.

Діяльність **ТНК** частково регламентується в Україні „Конвенцією про транснаціональні корпорації”, ратифікованою Законом № 921 від 13.07.1999 р. Але дія цієї конвенції стосується лише корпорацій країн СНД.

Аналізуючи внутрішню складову законодавства України, зазначимо Закони України („Про економічну самостійність” від 03.08.1990 р., „Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.1991 р., „Про інвестиційну діяльність” від 18.09.1991 р., „Про іноземні інвестиції” від 13.03.1992 р.), Постанови (ВР України від 25.10.1991 р. „Основні напрями економічної політики України в умовах незалежності”, Кабінету Міністрів України від 14.03.1994 р. № 167 „Про Концепцію створення спеціальних (вільних) економічних зон в Україні”), Указ Президента України від 27.01.1995 „Про фінансово-промислові групи в Україні”. Поняття глобалізації визначено в Посланні Президента України Верховній Раді, як „загально цивілізаційний процес, який відкриває перед людством величезні можливості щодо розширення обміну товарами, послугами, інформацією, технологіями та капіталом”, однак вона містить „істотні загрози, зумовлюючи розшарування країн на „цивілізаційний центр” і „периферійну зону”, поглиблюючи їх диференціацію у соціально-економічному розвитку” [15]. Важливим і на державному і на регіональному рівнях є прийняття Закону „Про інноваційну діяльність”, „Концепції сталого розвитку населених пунктів”, Указу Президента України „Про концепцію державної регіональної політики”, „Про заходи по забезпеченню реалізації державної політики в галузі туризму”. Регулюванню біржової діяльності та фондового ринку присвячено більше 100 законодавчих актів.

Законодавчими та виконавчими органами влади здійснюється інтенсивна діяльність з напрацювання основних засад входження України до світової економіки. Можливо, більш глибокий аналіз юридичних аспектів виявив би

наявність цілої низки неузгоджень в системі нормативно-правових актів, на які часто нарікають аналізуючи інші види діяльності. Щодо інтеграції та міжнародної діяльності держави, на нашу думку найважливішим є практичне втілення того масиву Програм, Концепцій, Стратегій, які так вдало викладені на папері.

Важливим аспектом, щодо *оцінки макророзвитку* України є його розгляд за критеріями впровадженими у світовому товаристві. Намагання оцінити динаміку і сутність економічного розвитку у світовому масштабі також знайшли своє втілення у ряді індексів, розрахованих за методиками фахівців міжнародних організацій при підтримці комерційних структур. Інтегровані показники, отримані в такий спосіб, стали основою різного роду порівняльних класифікацій та рейтингів, що дають змогу виявити загальні тенденції світового розвитку, визначити місце окремої країни у регіоні та світі в цілому.

Серед основних індикаторів суспільного розвитку:

- Індекс людського розвитку. Публікується в рамках програми розвитку ООН. Розрахований за трьома компонентами: рівень освіти, здоров'я, матеріального забезпечення населення.
- Трикутний індекс добробуту націй. Розроблений Money Matters Institute. У кожній з категорій (збалансований розвиток економіки, соціального середовища та інформаційної інфраструктури) враховується 21 змінна. Оцінка є бальною, складаючи у максимумі 2400. Охоплює 70 країн, що являють інтерес для потенційних інвесторів.
- Рейтинг конкурентноздатності. Розраховується за методиками Всесвітнього економічного форуму, рейтингової компанії J.E. Austin Associates, Гарвардського університету. Основними категоріями є економіка, інвестиції, експорт, фінансовий сектор, макроекономічне середовище, людські ресурси, інфраструктура, наука і технології, державна політика. Загальна кількість показників складає 48.
- Індекс економічної свободи – розроблений фондом Heritage, використовується для виявлення характеру державного регулювання. Є середнім арифметичним оцінок свободи за 10 параметрами. Для розвинених країн зазвичай перевищує позначку 3,1.
- Індекс інвестиційної привабливості (індекси залучення прямих іноземних інвестицій, індекс потенціалу залучення прямих іноземних інвестицій).
- Індекс сприйняття корупції. Розраховується організацією Transparency International.
- Кредитний рейтинг – формується рейтинговими агенціями з метою надання орієнтирів інвесторам щодо надійності вкладень в боргові зобов'язання компаній, муніципалітетів, урядів.
- Індекс цифрової доступності послуг.
- Індекс глобалізованості. Визначає рівень залучення країн світу до процесів глобалізації.

Місце і показники України за період 2002-2005 рр. представлені в табл. 1.

На глобальному рівні місце країни засвідчує проблематичність реалізації переваг її суспільно-географічного положення. Але динаміка за більшістю індексів позитивна, особливо у порівнянні з іншими країнами СНД. Щодо кредитних рейтингів (Moody's Investors Service, Standard & Poor's Rating Services, Fitch Ratings), що безпосередньо впливають на обсяги капіталовкладень в економіку країни, вони були стабільними або мали незначне підвищення.

Таблиця 1

Інтегровані показники світового розвитку: Україна, 2002-2005 роки *

Назва	Місце/індекс України			Загальна кількість країн у рейтингу		
	2002 р.	2004 р.	2005 р.	2002 р.	2004 р.	2005 р.
Трикутний індекс добробуту націй	35/1218 балів	-	-	70	-	-
Індекс людського розвитку	80	70	78	173	175	177
Індекс економічної свободи	131/3,84	88/3,49	99/3,21	166	161	110
Індекс глобалізації	42	43	39	62	62	62
Індекс цифрової доступності послуг	89/0,43	-	-	178	-	-
Рейтинг конкурентноздатності	74	86	-	102	104	-
Рейтинг інвестиційної привабливості	100	73	71	140	140	140
Індекс сприйняття корупції	85/2,4	122/2,2	107/2,6	102	146	159

* Складено за [8; 9; 10; 22]

За індексом глобалізації Україна у 2005 р. знаходилась на 39 місці, випередивши Російську Федерацію (52), єдину, окрім України з країн СНД представлену у рейтингу, та поступаючись найближчим сусідам з постсоціалістичних країн – Словаччині (20), Угорщині (23), Польщі (31), Румунії (35). Структура індексу у 2005 р. була такою (табл. 2).

Таблиця 2

Структура індексу глобалізації: Україна, 2005 рік*

категорія	Ранг 2005/2002	категорія	Ранг 2005/2002	Категорія	Ранг 2005/2002	категорія	Ранг 2005/2002
економіка	13/ 30	персональні контакти	41/ 41	політика	41/ 38	технології	45/52

* Джерело [22]

Особливо відчутними є зміни в категорії „економіка”, що характеризує зрушення в сфері зовнішньої торгівлі та прямих іноземних інвестицій. У структурі категорії „політика” найгіршим є показник співробітництва з міжнародними організаціями.

Серед *господарських чинників внутрішнього походження*, які лімітують реалізацію потенціалу України у світовій економіці, зазначимо регіональні та галузеві диспропорції економічного розвитку. У регіональному аспекті це породжує проблеми залучення прямих іноземних інвестицій, збалансованої структури зовнішньої торгівлі, у галузевому – скорочення високотехнологічних виробництв, які б дозволили істотно збільшити обсяги експорту, надавали б можливості для кооперації з розвиненими країнами. Дослідження трансформацій структури господарства України [18] засвідчують: “Упродовж 90-х років відбулись небажані зміни галузевої структури промисловості України. Різко скоротилася частка машинобудування і легкої промисловості при зростанні питомої ваги паливної, електроенергетики та чорної металургії...”. Але саме машинобудування та легка промисловість належать до галузей індикативного прояву процесів глобалізації, дозволяючи успішно

використовувати переваги міжнародного поділу праці. Ключова роль машинобудування пояснюється пріоритетним значенням галузі у більшості країн світу, її чутливістю до рівня технологічних досягнень окремих регіонів. Легкій промисловості притаманне найбільше географічне поширення і швидке сприйняття технологічних впроваджень, поєднання старих і нових організаційних форм. В останні роки помітні позитивні тенденції, особливо щодо автомобілебудування. Загалом у галузі машинобудування спостерігаються процеси транснаціоналізації – концентрація виробництва у власності потужних українських фінансово-промислових груп (серед найбільших – ЗАО „СКМ”). В той же час продовжувалось зростання у секторах металургійної і хімічної промисловості.

Таким чином, ми підходимо до розуміння вагомості і актуальності економічного розвитку держави через призму понять: регіональна спеціалізація, конкурентоспроможність та інвестиційна привабливість території. Вочевидь, перехід до ринку, що значною мірою відображається у зростанні частки послуг у ВВП, не позбавляє регіони від необхідності підтримки і збереження традиційних виробництв, становлення промисловості і сільського господарства як фундаменту економічного розвитку. Одним із засобів сприяння таким процесам є впровадження малих виробничих систем, або кластерів. На Україні вдалим досвідом втілення вважається програма „Поділля Перший”, розпочата у 1998 р., з метою відродження промислового виробництва у групі галузей на території Хмельницької області. Позитивний вплив у цій сфері має спостерігатись одночасно з розбудовою мережі економічних інституцій – агентств регіонального розвитку, сприяння експорту та залученню інвестицій, банку відновлення та розвитку, фонду технологій. Але порівняння з іншими європейськими країнами – не на користь України. Адже в Італії налічується до 199 кластерів, у Франції – 144 місцевих і 82 національних, у Норвегії – 6 національних і 55 регіональних, Великобританії – 154 кластери. В Україні наявні проблеми нераціонального використання інтелектуального потенціалу, фінансування наукової діяльності, а також зон високих технологій (технополісів), що неприпустимо в умовах переходу до суспільства знань (“knowledge-based society”).

В умовах посилення міжнародної конкуренції, одного з наслідків глобалізації, низька конкурентоспроможність підприємств та регіонів України не тільки уповільнює її розвиток, а й сприяє посиленню ознаки периферійності – саме це і позначається низькими оцінками України в міжнародних рейтингах. У зовнішньоекономічній діяльності, відповідно, імпорту та прямі іноземні інвестиції надходять переважно з високорозвинених країн. Український експорт спрямований переважно на країни, що розвиваються або індустріальні країни з середнім рівнем розвитку, інвестиційні потоки з України незначні.

Розвиток *транспортних мереж* відіграє особливу роль при визначенні ступеню залучення країни до світового господарства, через їх безпосередній вплив на обсяги, динаміку і якісний склад потоків експорту та імпорту товарів, міжнародного туризму, та опосередкований – інвестиційних потоків, міграції. На думку деяких авторів [7], швидкісним технологіям мають відповідати насамперед повітряний, автомобільний і залізничний транспорт. Частка найбільш цінного вантажообігу має перейти на коротші сухопутні маршрути – євразійські транспортні коридори. Тому, на даний час значні сподівання у сфері реалізації

транзитного потенціалу України пов'язані з її участю у системі міжнародних транспортних коридорів. На території нашої держави до неї належать Критські № 3, 5, 9, ЧЕС, Європа-Азія, Балтійське море–Чорне море, Європейсько-Азіатський.

Історичні чинники, що найбільш суттєво вплинули на окреслення місця України в глобальній економіці доцільно розглянути у просторово-часовому розрізі державних утворень, до складу яких Україна входила на протязі своєї історії. Насамперед це Київська Русь. Тут важливо наголосити на двох компонентах: широких торговельних зв'язках з країнами Європи та Азії, і одночасному виборі православ'я, що певним чином звузив потенційні можливості зовнішніх контактів. Географія торгівлі Київської Русі добре розкривається системою здавна відомих шляхів: „з варягів у греки”, „бурштиновий”, „соляний”, „залізний”. Київ вважався великим торговельним центром та транзитним місцем [4]. Другою є Російська імперія, політика якої демонструє не тільки пригнічення зовнішньої складової еволюції українського суспільства, але й призводить до гальмування промислового розвитку. Це не дозволило Україні здійснити промисловий переворот, що визначив долю багатьох європейських країн. Так само несприятливим було існування господарства України в умовах недержавності, входження окремих її територій до складу Речі Посполитої, Литовського і Молдавського князівств, Угорського королівства – завади для цілісного розвитку держави, що супроводжувалось економічним і культурним занепадом окремих регіонів. Останнім утворенням є СРСР, фактично наступник Російської імперії в сфері внутрішньої політики. Україна отримала формальний допуск до міжнародної діяльності (наприклад її вступ до ООН у 1945 р.). В той же час, намагання створити єдиний народногосподарський комплекс не сприяло формуванню в Україні виробництв, які мали б завершений цикл (кінцеву продукцію). В подальшому це значною мірою вплинуло і на сам економічний розвиток України і на її стосунки з іншими державами.

У підсумках слід зазначити таке. Україна має значний фундамент для ефективної інтеграції у світове господарство – і напрацювання у законодавчому забезпеченні, і переваги економіко-географічного положення, і експортоорієнтовані галузі економіки, що відроджуються після тривалого занепаду. Неухильно підвищуються рейтингові оцінки України у світових класифікаторах, макропоказники державного розвитку. Тому, серед напрямів подальшої дії – подолання розбіжностей між прийняттям рішень та їх реалізацією, врахування зростаючої ролі регіонів у загальнодержавному розвитку. Регіон стає територіальною одиницею, що має власну зовнішньоекономічну політику, суб'єктом конкурентної боротьби на глобальному рівні та транскордонної взаємодії, як одного з етапів регіональної інтеграції. Водночас, у сфері регіональної політики, геополітичне положення України вимагає скерованої, централізованої державної стратегії. Спрямувати її потрібно на нівелювання диспропорцій регіонального розвитку і збереження територіальної цілісності поза догмами і різноспрямованим тяжінням „Схід-Захід”. Основними напрямами дій є:

- врахування основних наслідків глобалізації, із визначенням ризиків і переваг держави;
- окреслення національних інтересів в розрізі співробітництва з ТНК і

- міжнародними організаціями; сприяння диверсифікації структури зовнішньоекономічних зв'язків України;
- збільшення українського експорту;
- розвиток українських корпорацій, як альтернативної форми ТНК; вирішення проблем регіональної інтеграції України;
- створення позитивного іміджу держави, з метою активного залучення іноземних інвестицій;
- дотримання основних пріоритетів на шляху до інноваційного розвитку економіки.

1. Білорус О.Г. Глобалізація і національна стратегія України. — К.: ВО "Батьківщина", 2001. - 301 с. 2. Дорогунцов С.І., Ральчук О.М., Федорищева А.М. Безпека розвитку і безпека стабільності – відповідь на виклики глобалізації / НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України. – К.: Тов. "Знання" України, 2004. – 39 с. 3. Кавас І., Скринька Д. Приєднання України до ВТО: Короткий аналіз історичного розвитку // Зовнішня торгівля. – 1999. – №3-4. – 135 с. 4. Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу: Підручник / За ред. Б.Д. Лановика. – 5-те вид. – К.: Вікар, 2002. – 219 с. 5. Макогон Ю.В. Интеграция Украины в международные политические, экономические и финансовые организации: Сб. матер. и докум. - Донецк: ДонНУ, 2002. - 172 с. 6. Макогон Ю.В. Украина в мировой экономике / Ю.В. Макогон, Т.В. Орехова, И.В. Юрченко. Под. общ. ред. Ю.В. Макогона. – Донецк, 1999. – 370 с. 7. Новикова А.М. Україна в системі міжнародних транспортних коридорів. – К.: НІПМБ, 2003. – 23 с. 8. Офіційний портал інформаційно-аналітичного журналу «Мировые Дискусии» <http://www.wdi.ru>. 9. Офіційний веб-сайт Укрсоцбанку. <http://www.usb.com.ua>. 10. Офіційний сайт Інституту реформ. <http://www.ipa.net.ua>. 11. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. <http://www.mfa.gov.ua>. 12. Пахомов Ю.М., Лук'яненко Д.Г., Губський Б.В. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі. - К. : Україна, 1997. - 237 с. 13. Пахомов Ю.Н. Выгоды и потери Украины от вступления во Всемирную торговую организацию (в контексте международного опыта) // Економічний часопис. – 2002. – №4. – С. 3-7. 14. План заходів по вступу України до Світової організації торгівлі. – К., Міжвідомча комісія з питань вступу України до СОТ. – 2000. – 37 с. 15. Послання Президента України до Верховної Ради України у 2003 р. – К.: Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України, 2004 р. – 472 с. 16. Рожкова Т.С. Партнерство з Євросоюзом як умова інтеграції України в світове господарство. – К.: Інфра, 2002. – 118 с. 17. Соколенко С. И. Глобальные рынки XXI столетия: Перспективы Украины. – К.: Логос, 1998. – 568 с. 18. Трансформація структури господарства України: регіональний аспект / За ред. Г.В. Балабанова, В.П. Нагірної, О.М. Нижник. – К.: Міленіум, 2003. – 23 с. 19. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, А.С. Гальчинський та ін. – К.: Либідь, 2002. – 470 с. 20. Українські фінансово-промислові групи в політико економічних процесах. Аналітичний огляд. <http://www.soskin.info>. 21. Філіпенко А.С., Будкін В.С., Гальчинський А.С., Геєць В.М., Дудченко М.А. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть: Навч. посібник для студ. вищих навч. закладів. - К.: Либідь, 2002. - 470 с. 22. Official portal, on-line journal "Foreign Policy" <http://www.foreignpolicy.com>.

The analysis of the main factors of Ukraine's involvement in the world economy is given. The vectors of a national state interaction with global international organization and regional integration associations are marked. The survey of the main indicators for estimation of the Ukrainian social and economical development, particularly the structure of globalization index is presented. Premises and priorities for development and realization of the tasks of Ukraine's state strategy are named.